

ОЦІНКА ЧИННИКІВ ВПЛИВУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ НА РІВЕНЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ

Джинджоян Володимир Вергарович,

д. е. н., доцент

Полішко Кирило Ігорович,

магістрант

ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

м. Дніпро, Україна

Сучасний етап економічного зростання більшості розвинених країн світу характеризується посиленням позицій наукомістких галузей. Це забезпечує їм «технологічні прориви» в економіці і підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг на світовому ринку. Одним з головних чинників такого розвитку виступає інтелектуальний потенціал цих країн, в основі якісного зростання якого лежить вдосконалення національних систем вищої освіти. В цих умовах освітній туризм відіграє значну роль.

Метою цього дослідження є оцінка впливу освітнього туризму на рівень конкурентоспроможності країни. Дослідженням проблем сутності та ролі освітнього туризму у формуванні конкурентоспроможності країни приділено багато уваги з боку таких науковців як: О.В. Алейнікова, В.Г. Андрійчук, Л.М. Березіна, В.Г. Бодров, В.М. Бондаренко, Н.В. Бондарчук, Н.М. Васильєва, М.В. Газуда, М.В. Гладій, О.С. Головачова, Л.В. Дейнеко, Ж.В. Дерій, М.Я. Дем'яненко, О.А. Єрмоленко, У.В. Іванюк, Д.Ф. Крисанов, А.В. Ключник, М.Ф. Крапивко, А.С. Лисецький, М.А. Лендел, І.Л. Сазонець. Однак аспекти впливу освітнього туризму на конкурентоспроможність України дослідженні не в повній мірі.

Освітній туризм на сьогодні має значний вплив на економіку України, проте це нове явище для української спільноти. Ще 10 років тому, освіта за кордоном була доступна лише самим заможним верстам населення. Тоді освіта за кордоном була популярна в таких країнах як Великобританію, США,

Німеччина, де навчання коштувало десятки тисяч доларів. Більш того така освіта розглядалась як підвищення кваліфікації [4]. Освітні туристи в основній масі повертались в Україну. Зараз ситуація кардинально змінилася. Освітній туризм набув масового масштабу, значна кількість молоді бажає навчатися за кордоном, але зараз освіту пропонують у багатьох випадках безоплатно. Це робить освітній туризм досить перспективним для всіх верст населення, тепер майже кожний третій майбутній студент бажає навчатися за кордоном. Більш того, освіту можна отримати дистанційно. Все це виводить освітній туризм на новий рівень позиціонування. В таких, умовах необхідна методологія оцінки даного нового явища [3]. Не секрет, що державні органи влади не фіксують навіть динаміку кількості трудових мігрантів, тому про методологію впливу освітнього туризму можна навіть і не говорити, так як такої методології в Україні не існує. Проте, на нашу думку освітній туризм стає все більш популярним і оцінка його впливу на економіку України вкрай важлива. Національна статистична база може лише фіксувати певні переміщення окремих верст населення, проте цього недостатньо для виявлення впливу освітнього туризму для економіки України в цілому. Опрацювання окремих науковців також мають місце в контексті визначення впливу освітнього туризму на економіку країни, проте в таких опрацюваннях недостатньо посилянь на статистичні дані котрими можна було б оперувати [2]. На нашу думку, для розкриття методології оцінки впливу освітнього туризму на рівень конкурентоспроможності держави слід застосовувати міжнародну методологію. На сьогодні найбільш розповсюдженим підходом до визначення конкурентоспроможності держави є методика Міжнародного економічного форуму. Тому, метою цього параграфу є систематизація складових методології міжнародного економічного форуму для пояснення впливу освітнього туризму на конкурентоспроможність країни [6].

Згідно методики міжнародного економічного форуму конкурентоспроможність визначається як набір інститутів, політики та чинників, що визначають рівень продуктивності держави. Рівень

продуктивності встановлює рівень добробуту, який може бути досягнутий економікою. Рівень продуктивності також визначає норми прибутку, отримані від інвестицій в економіку, які, в свою чергу, є основними факторами його зростання серед яких можна виділити і освітній туризм. Іншими словами, більш конкурентоспроможна економіка яка, ймовірно, буде рости з плином часу. Ця система зафіксована середньозважених значеннях багатьох різних компонентів, кожен з яких вимірює інший аспект конкурентоспроможності. Компоненти згруповані в 12 категорій – рівні конкурентоспроможності [5]:

Перший рівень: установи. Інституційне середовище держави залежить від ефективності поведінки як державних, так і приватних зацікавлених сторін. Правова та адміністративна основа в рамках якого взаємодіють окремі особи, фірми і уряд визначає якість державних установ держави і робить сильний вплив на конкурентоспроможність і зростання. Це впливає на інвестиційні рішення та організації виробництва та грає ключову роль в способах, якими суспільства розподіляють вигоди і несуть витрати на стратегії та політику розвитку. Ефективні приватні установи також важливі для стійкого розвитку економіки.

Другий рівень: інфраструктура. Велика та ефективна інфраструктура має вирішальне значення для забезпечення ефективного функціонування економіки. Ефективні види транспорту, в тому числі інфраструктурні споруди – високоякісні дороги, залізниці, порти і повітряний транспорт надають можливості підприємцям, отримати свої товари і послуги на ринку своєчасно і в повному об'ємі. Економія також залежить від поставок електроенергії, щоб підприємства і фабрики працювали без перешкод. Нарешті, велика телекомунікаційна мережа дозволяє сформувати швидкий і вільний потік інформації, який збільшується в контексті загальної економічної ефективності.

Третій рівень: макроекономічне середовище. Стабільність макроекономічного середовища важлива для бізнесу і має важливе значення для загальної конкурентоспроможності держави. Хоча це безумовно, справедливо, що сама макроекономічна стабільність не може підвищити

продуктивність держави, вона також визнає, що макроекономічний безлад шкодить економіці, який ми бачили в останні роки, особливо в українському контексті. Уряд не може надати послуги, якщо він повинен виплачувати високі відсотки по його минулих боргах. Запуск обмежень бюджетного дефіциту, майбутня здатність уряду реагувати на бізнес-цикли. Фірми не можуть ефективно працювати, коли інфляція виходить з-під контролю. В цілому економіка не може зростати стійким чином, якщо макроекономічне середовище нестабільне.

Четвертий рівень: охорона здоров'я і початкова освіта. Здорова робоча сила має життєвоважливе значення для конкурентоспроможності держави і продуктивності. Робітники, які хворі, не можуть функціонувати відповідно до їх потенціалу та будуть менш продуктивним. Бідність здоров'я призводить до значних витрат на бізнес, так як хворі робочі часто відсутні або працюють на нижчих рівнях ефективності. Базова освіта підвищує ефективність кожного окремого працівника.

П'ятий рівень: вища освіта і навчання. Якість вищої освіти і навчання має вирішальне значення для економік, які хочуть просунути ланцюжок створення вартості за межі простих виробничих процесів і продуктів. Зокрема, сьогодняшня глобалізована економіка вимагає від держав виховання пулів добре освічених працівників, які можуть виконувати складні завдання і швидко адаптуватися до їх змін довкілля і мінливих потреб виробничої системи. Цей стовп вимірює вторинний і третинний коефіцієнти охоплення, а також якість освіти як оцінюють бізнес-лідери.

Шостий рівень: ефективність товарного ринку. Держави з ефективними товарними ринками добре позиціонуються для отримання правильного поєднання продуктів і послуг з урахуванням їх конкретного попиту і пропозиції умов, а також дає змогу забезпечити, щоб ці товари могли найефективніше торгуватись в економіці. Здоровий ринок конкуренції, як вітчизняної, так і зарубіжної, важливий в підвищенні ефективності ринку і, отже, продуктивності бізнесу, шляхом забезпечення того, щоб найбільш ефективні фірми, що

виробляють товари були потрібні ринку. Ефективність ринку залежить від умов попиту таких як орієнтація на клієнта і складність покупців. За культурних або історичних причин клієнти можуть бути більш вимогливими в деяких державах, ніж в інших державах. Це може створити важливу конкурентну перевагу, оскільки вона змушує компанії бути більш інноваційними та орієнтованими на клієнта і таким чином накладає дисципліну, необхідну для ефективності на ринку.

Сьомий рівень: ефективність ринку праці. Ефективність і гнучкість ринку праці критично важлива для забезпечення того, щоб працівники найбільш ефективно використовували в економіці стимули, щоб докласти всіх зусиль до своєї роботи повинні володіти гнучкістю. Ефективні ринки праці також повинні забезпечити чіткі сильні стимули для співробітників і заохочувати меритократію на робочому місці [6].

Восьмий рівень: розвиток фінансового ринку. Ефективний фінансовий сектор виділяє ресурси як населення нації, а також економіки з-за кордону, підприємницькі або інвестиційні проекти з найвищими очікуваними ставками а не політично пов'язаними. Інвестиції в бізнес мають вирішальне значення для продуктивності. Отже, економіки вимагають складних фінансових ринків, якіможуть зробити капітал з таких джерел, як кредити від здорової банківської діяльності, добре регульованих бірж цінних паперів, венчурного капіталу та інших фінансових продуктів. щоб виконати всі ці функції, банківський сектор повинен бути надійним і прозорим, і, як було зроблено так ясно, що фінансовий ринок потребує відповідного регулювання для захисту інвесторів та інших учасників економіки в цілому.

Дев'ятий рівень: технологічна готовність. Рівень технологічної готовності вимірює гнучкість з якою економіка використовує існуючі технології для підвищення продуктивності своїх галузей, з конкретними акцентами здатності повністю використовувати інформацію і комунікаційні технології (ІКТ) в повсякденній діяльності і виробничих процесів для підвищення ефективності. Центральним моментом є те, що фірмам, в державі необхідно мати доступ до

передових продуктів і здатність поглинати і використовувати їх. Серед основних джерел зарубіжної технології прямі іноземні інвестиції (ПІІ), які часто відіграють ключову роль, особливо для держав на менш просунутих рівнях розвитку.

Десятий рівень: розмір ринку. Розмір ринку впливає на продуктивність, оскільки ринки дозволяють фірмам використовувати ефект масштабу. Традиційно ринки, доступні для фірм, були обмежені національними кордонами. В епоху глобалізації, міжнародні ринки стали заміною внутрішнім ринкам, особливо для малих держав. Таким чином експорт можна розглядати як заміну попиту на визначення розміру ринку для фірм держави.

Одинадцятий рівень: складність бізнесу. Складність бізнесу пов'язана з двома елементами, які нерозривно пов'язані: якість всієї держави бізнес-мереж і якості індивідуальних фірм, операцій і стратегій.

Дванадцятий рівень: інновації. Останній рівень зосереджений на інноваціях. Інновації особливо важливі для економіки в міру їх наближення кордони знань і можливість генерувати більшу цінність, просто інтегруючи і адаптуючи екзогенні технології, як правило, зникає. У цих державах фірми повинні проектувати і розвивати передові продукти і процеси для підтримки конкурентної переваги.

Освітній туризм, досить сильно впливає на інноваційну складову держави. В основному, освітні туристи, це молоді люди, що в своїй масі є тими хто буде просувати інновації. Тому тут освітній туризм теж досить значно впливає [1]. Отже, освітній туризм впливає майже на всі аспекти та складові конкурентоспроможності країни, а методикою яка є досить популярною є методика Світового Економічного Форуму, яка на відміну від інших має значну кількість аналізованих показників та відкриту статистику, яка оновлюється кожен рік. Тому на нашу думку застосування саме цієї методики буде актуальним рішенням.

Не секрет, що державні органи влади не фіксують навіть динаміку кількості трудових мігрантів, тому про методологію впливу освітнього туризму

можна навіть і не говорити, так як такої методології в Україні не існує. Проте, на нашу думку освітній туризм стає все більш популярним і оцінка його впливу на економіку України вкрай важлива.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Джинджоян В.В. Базисні детермінанти розвитку туристичних підприємств на основі їх соціальної діяльності: монографія. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2020. – 248 с.
2. Джинджоян В.В. Дослідження соціальних процесів в умовах складного методологічного плюралізму. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №19. С. 18-22.
3. Сазонець І.Л., Джинджоян В.В. Економічна антропологія в системі методологій дослідження соціальних процесів. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2019. №3(87). С. 83-102.
4. Gladchenko, A. Sardak, S. & Dzhyndzhoian, V. (2017), “Foreign experience of public administration in the context of the economic equilibrium of synthetic economic crisis”, *Modern European Researches*, Issue 2, pp. 44-52.
5. Irfan, A. Rasli, A. Sami, A. & Liaquat, H. (2017), “Role of social media in promoting education tourism”, *Advanced Science Letters*, vol. 23(9), pp. 728-731.
6. Reports. World Economic Forum. available at: <https://www.weforum.org/reports/> (Accessed 24 Dec 2021).